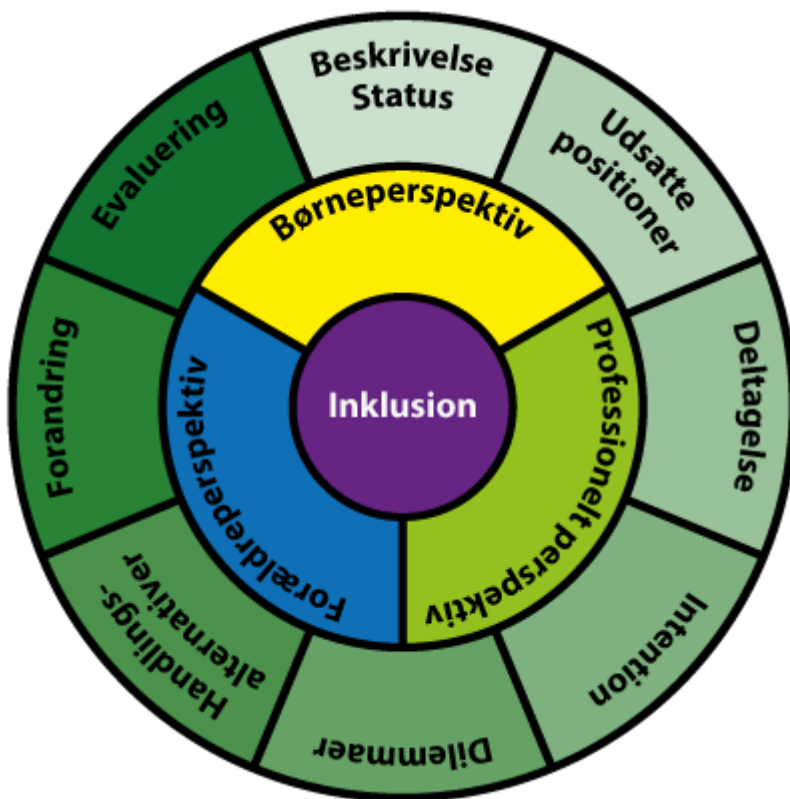

Vejledning til brug af Inklusionshjulet

Model af Inklusionshjulet

Modellen er bygget op så elementerne i de to ringe indgår i et dynamisk samspil. Den yderste ring, ring 2, repræsenterer en systematisk kontinuerlig refleksion af inklusions- og eksklusionsprocesser. Ring 1 angiver, at disse refleksioner kan foregå i et forældre-, et børne- og et professionelt perspektiv, hvilket betyder, at man kan tage hele vejen rundt i ring 2 med f.eks. børnenes perspektiv startende med beskrivelse/status. Midten repræsenterer samarbejdet, som det centrale element i modellen eller modellens akse. I modellen anvender vi som ovenfor nævnt begreberne de professionelles perspektiv, forældrenes perspektiv og børnenes perspektiv. De to sidstnævnte begreber skal betragtes som analytiske konstruktioner, vi får altså ikke adgang til forældrenes eller børnenes subjektive forståelser af en situation, men ved at anvende begreberne analytisk får vi mulighed for at få et andet perspektiv på praksis og derved måske lære noget om, hvad der er på spil i henholdsvis forældrenes samt børnenes liv (Gulløv & Højlund:2003)¹. Analysen kan også være en inspiration til samtaler med forældre og børn om deres

perspektiver på de forskellige forhold, som modellen giver anledning til analyser af. De kan endog være deltagere i analysen og repræsentere deres eget perspektiv!

Inden vi går over til at præsentere de spørgsmål, der kan stilles i forbindelse med analyse af den vedlagte case i denne artikels bilagsafsnit, vil vi kort definere de syv begreber, som vi anvender i refleksionsmodellen. Modellen bygger på bl.a. på "SIP – analysemodellen"ⁱⁱ, videreudviklet af NVIE til SIPA

1. Beskrivelse/Status:

Her stopper 'man' op og begynder at betragte den virkelighed, 'man' er en del af. Det er vigtigt at beskrive det, 'man' ser så konkret som muligt – og udelade vurderende ord og begreber. Her er der ikke noget, der er godt eller skidt, rigtigt eller forkert – her er virkeligheden, som den tager sig ud for øjnene af den enkelte, og som den enkelte oplever det. Med andre ord er fokus det umiddelbare indtryk så forudsætningsløst som muligt. Fasen er i familie med evaluering, men fokus er på hverdagsniveauet før refleksion, mens evaluering er den reflekterede iagttagelse i forhold til bestemte planlagte handlinger.

2. Udsat position:

En position indtages i forhold til noget, man er sammen med andre om, samtidig med, at man forholder sig til, at andre deltagere indtager andre positioner og dermed forholder sig anderledes til det, man er sammen om. Når vi taler om en udsat position, betyder det, at barnet eller familien opfattes som et barn eller en familie *i* vanskeligheder i modsætning til et barn eller en familie *med* vanskeligheder; altså en kontekstuel og relationel tilgang til de problemstillinger barnet eller familien måtte befinde sig i. Dette betyder også, at positioner kan ændre sig og at man kan indtage andre positioner, hvis og når en kontekst ændres (Pedersen et al: 2009)ⁱⁱⁱ.

3. Deltagelse:

At man deltager i forskellige former for fællesskaber, som er meningsfulde for det enkelte barn eller den enkelte familie, samtidig med at fællesskabet opfatter den måde, de er deltagere på, som meningsfuld.

4. Intention:

Udgangspunktet er, at enhver menneskelig aktivitet, indre såvel som ydre, har intentionel karakter. (Paahus:2003)^{iv}, hvilket vil sige, at aktører som forældre, børn og professionelle, opfattes som nogen, der har intentioner med det, de foretager sig.

5. Dilemmaer:

Vi forstår dilemmaer som modsætninger, der på sin vis er uløselige, men hele tiden kræver stillingtagen. Et dilemmaperspektiv kan betragtes som et dialektisk perspektiv, hvor "virkeligheden" altid forhandles frem mellem aktører med forskellige perspektiver. Når man arbejder med dilemmaer, handler det således om at bevare et fænomens kompleksitet ved hjælp af forskellige perspektiver.

Generelt tyder det på at dilemmaer skærpes når kulturel diversitet eller etnicitet er i spil, og dermed indgår som en yderligere skærpende faktor i det inkluderende forældresamarbejde.

6. Handlingsalternativer:

Handlingsalternativer repræsenterer de forskellige handlinger, der kan bringe os videre i forhold til de dilemmaer, vi står i. Her kommer den professionelle fantasi på prøve, idet man ikke kan forvente, at der findes metoder og indsatser, der lige præcist passer til de dilemmaer, man står i som professionel. Men forskellige metoder og indsatser kan måske kombineres og handlinger kan udvikles i dette felt. Udfordringen bliver at tænke 'ud af boksen' og fastholde det inkluderende perspektiv – og ikke falde tilbage i vante handlingsmønstre. Det kan være en hjælp at beskrive handlingsalternativerne nøje og begrunde valget af handling, ligesom det kan være en hjælp at beskrive, hvordan man forventer, at handlingen vil ændre hverdagen, hvilke dele af hverdagen den vil ændre, for hvem og hvad der bliver ændret. Dette er et styringsredskab, når handlingen skal realiseres og senere evalueres. Når man arbejder med handlingsalternativer, kan det være hjælpsomt at medtænke næste fase omkring forandring.

Hvilke handlingsalternativer er der både på relations – og organisationsniveau?

7. Forandring:

Dette felt repræsenterer de forandringer, der skal til, for at de forskellige handlingsalternativer kan lade sig realisere. Hvis et handlingsalternativ f.eks. er, at Lises far og mor snakker mere med Henriettes mor og måske hjælper hende, hvilke forandringer

skal der så til, for at det kan lade sig gøre? Skal nogen ændre adfærd? Skal der tilføres en eller anden form for ressourcer? Eller er der andre forhold, der skal være til stede eller ændres, for at handlingsalternativet kan realiseres?

8. Evaluering:

Hvilke tegn på inkluderende og ekskluderende processer kan iagttages efter at nye eller andre handlingsalternativer er sat i spil? Har det haft den ønskede virkning? Anvend indikationer på ønsket virkning, som evt. beskrevet under punkt 6 og 7. Evaluering er den reflekterede og systematiserede iagttagelse af planlagte handlingers virkning og således på et højere niveau end fasen beskrivelse/status, der startede ved refleksionsprocessen. Processen kan nu 'startes' forfra, men på et højere niveau, hvor den viden og erfaring, 'man' har fra den første runde i hjulet, indgår og kvalificeres. Den processuelle udvikling er dermed spiralformet og kvalificeres kontinuerligt.

Refleksionsopgaver

Introduktion

Det er en vigtig pointe her, at opgaverne 'blot' er tænkt som inspirationsmateriale, idet den lokale kontekst vil skulle tone arbejdet med opgaver mv. ud fra den betragtning, at inklusion altid er situeret og skal relateres til tid og sted samt aktørerne der. Der er formuleret opgaver, der relaterer sig til:

- modellen præsenteret ovenfor,
- casen,
- forslag til forskellige refleksionsopgaver
- spørgsmål til refleksion

Dilemmaerne i forældresamarbejdet anvendes til at kvalificere de refleksioner, man gør sig i forbindelse med refleksionsmodellen

Løsningen af opgaverne foregår i grupper, der kan være monofaglige, tværfaglige og have deltagelse af forældre og evt andre.

Læs casen igennem

Opgave 1:

Analyser casen i forhold til inklusionshjulet ud fra spørgsmålene i bilag 1. Skab selv de relevante scenarier fra de forskellige professioners perspektiv og analyser dem. Vær opmærksom på, at forældresamarbejde kan foregå på flere forskellige niveauer end det i casen beskrevne individuelle niveau - jfr. definitionen af forældresamarbejde.

Opgave 2:

Analyser casen i bilag 2 på baggrund af refleksionsspørgsmålene. Casen er skrevet primært ud fra et forældreperspektiv, da kilderne til casen er forskellige forældreinterviews. Skab selv de relevante scenarier fra de forskellige professioners perspektiv ved at tænke de forskellige professioners roller ind i den måde, casen beskriver forløbet på og analyser dem.

Vær opmærksom på, at forældresamarbejde kan foregå på flere forskellige niveauer end det i casen beskrevne individuelle niveau, jfr. definitionen af forældresamarbejde.

Opgave 3:

Fremfør et rollespil, idet der vælges et sted i casens forløb, som det tidspunkt, hvorfra rollespillet udspiller sig. Rollespillets deltagere er de forskellige aktører i casen. Formålet med rollespillet er at levendegøre de forskellige perspektiver, så de udspiller sig tydeligere. Lad nogle af gruppemedlemmerne være observatører. Diskuter rollespillet og saml op på analysen fra før ved at gennemgå analysespørgsmålene igen. Gav det anledning til ændrede forståelser?

Vær opmærksom på, at rollespillet kan foregå på flere niveauer, altså både i relation til den konkrete familie, men også i relation til forældregruppen, lokalområdet eller på det organisatoriske niveau i f.eks. forældre/skolebestyrelser.

Opgave 4:

Find en case/praksisfortælling fra jeres egen praksis.

Gennemgå denne case i forhold til opgave 2, idet I interviewer "caseejeren" vedr. de faktiske forhold. Vælg evt. en typisk situation I fremfører som et rollespil for yderligere at illustrere, hvad der er på færde eller på spil i situationen.

Underviservejledning fra 'Artikel til studerende' er vedlagt som bilag 3.

God arbejdslyst!

Eksempler på spørgsmål til refleksionsmodellen:

Forældrenes perspektiv:

Beskrivelse/status:

Hvilke tegn på inklusion / eksklusion af forældrene er der i casen?

Udsatte positioner:

Hvordan skabes forældrenes udsatte position? Hvilke forskellige forståelser af/tilgange til forældrene er i spil? Hvordan medvirker de til at forældrene indgår i ekskluderende processer?

Deltagelse:

Hvad giver adgang til deltagelse i fællesskabet for forældrene?

Intention:

Hvad ser I som de professionelles intention?

Dilemmaer:

Hvilke dilemmaer befinder forældrene sig i?

Handlingsalternativer:

Hvilke handlingsalternativer kan der være i et forældreperspektiv?

Forandring:

Hvilke forandringer skal der til for at disse handlinger kan føres ud i livet?

Med forandringer tænkes på alle niveauer i den fysiske og psykiske kontekst

Evaluering

Hvilke tegn på inklusion/eksklusion kan iagttages på nuværende tidspunkt?

Opdagede du noget "nyt" ved at skifte til et andet perspektiv?

Hvad betyder det for dit perspektiv at du har hørt de andres perspektiv?

Hvilke andre forståelser/tilgange har du fået af at gennemgå refleksionsmodellen?

Børnenes perspektiv:

Beskrivelse/status:

Hvilke tegn på inklusion/eksklusion af barnet er der i casen?

Udsatte positioner:

Hvordan skabes barnets udsatte position? Hvilke forskellige tilgange til/forståelser af barnet er i spil? Hvordan medvirker de til at barnet indgår i ekskluderende processer?

Deltagelse:

Hvad giver adgang til deltagelse i fællesskabet for barnet?

Intention:

Hvad ser I som de professionelle intention?

Dilemmaer:

Hvilke dilemmaer befinder barnet sig i

Handlingsalternativer:

Hvilke handlingsalternativer kan der være i et børneperspektiv?

Forandring:

Hvilke forandringer skal der til for at disse handlinger kan føres ud i livet?

Med forandringer tænkes på alle niveauer i den fysiske og psykiske kontekst

Evaluering:

Hvilke tegn på inklusion/eksklusion kan iagttages på nuværende tidspunkt?

Opdagede du noget "nyt" ved at skifte til et andet perspektiv?

Hvad betyder det for dit perspektiv at du har hørt de andres perspektiv?

Hvilke andre forståelser/tilgange har du fået af at gennemgå refleksionsmodellen?

De professionelle perspektiv:

Beskrivelse/status:

Hvordan medvirker de professionelle til at skabe inkluderende og ekskluderende processer i casen?

Udsatte positioner:

Hvordan ser/forstår de professionelle forældrenes og barnets udsatte positioner?

Deltagelse:

Hvilke handlinger udfører de professionelle for at skabe deltagelse for børnene og forældrene?

Intention:

Hvad ser I som de professionelles intention?

Dilemmaer:

Hvilke dilemmaer befinder de professionelle sig i?

Handlingsalternativer:

Hvilke handlingsalternativer har de forskellige professionelle?

Hvad ser i som de professionelles intention?

Forandring:

Hvilke forandringer skal der til for at disse handlinger kan føres ud i livet?

Evaluering:

Hvilke tegn på inklusion/eksklusion kan iagttages på nuværende tidspunkt?

Opdagede du noget "nyt" ved at skifte til et andet perspektiv?

Hvad betyder det for dit perspektiv at du har hørt de andres perspektiv?

Hvilke andre forståelser/tilgange har du fået af at gennemgå refleksionsmodellen?

Underviservejledning

Introduktion

Efter denne præsentation af relevante begreber, forskningsresultater mv. følger nedenstående et forslag til hvordan man som underviser kan arbejde med artiklen og refleksionsmodellen i undervisningen med det formål at inspirere til at få belyst feltet 'det inkluderende forældresamarbejde'. Det er en vigtig pointe her, at vejledningen 'blot' er tænkt som inspirationsmateriale, Vejledningen relaterer sig til modellen præsenteret ovenfor, den medfølgende case, bilag 2 samt beskrevet forslag til andre typer opgaver, bilag 3.

Dilemmaerne i forældresamarbejdet anvendes til at kvalificere de refleksioner man gør sig i forbindelse med refleksionsmodellen

Forberedelse:

De studerende læser artiklen

Underviseren vurderer om de studerende skal læse hele artiklen incl reflektionsmodel og lærervejledning eller om de skal læse dele af den som den er fremstillet i denne virtuelle udgave af Inklusionshjulet. Artiklen kan evt. suppleres med forskningsreviewet

3 lektioners undervisning:

1. lektion:

Underviser gennemgår modellen for de studerende. Dilemmaer og definitioner medtages i det omfang det er muligt. Det er vigtigst at de studerende forstår modellen så de kan arbejde med den. Dilemmaer og definitioner kan de evt. selv læse. Det er dog vigtigt, at de inddrages i arbejdet med reflektionsmodellen

De studerende inddeles i minimum 3 grupper, meget gerne et antal grupper, der er deleligt med 3, så alle 3 perspektiver bliver ligeligt repræsenteret

Hver gruppe tildeles (eller vælger) et perspektiv, enten forældrenes perspektiv, børnenes perspektiv eller de professionelles perspektiv (den pågældende faggruppe).

2. lektion:

Grupperne arbejder sig nu igennem reflektionsmodellens spørgsmål i forhold til det tildelte perspektiv idet de anvender den medfølgende case eller en anden egnet case. Det er vigtigt, at alle grupper arbejder med den samme case. Grupperne forbereder en eller anden form for fremlæggelse, som underviseren definerer

3. lektion:

Grupperne fremlægger på skift hver sit perspektiv.

Diskuter på plenum:

Hvilke forskelle er der på de forskellige perspektiver?

Hvad betyder det at høre andre perspektiver end sit eget?

Hvilken læring har det givet ?

I tværprofessionelle sammenhænge kan man udbygge gruppeinddelingen med grupper, der repræsenterer de forskellige repræsenterede faggrupper

Flere lektioner:

Undervisningen kan udvides med oplæg og diskussion af dilemmaerne og definitionerne ligesom arbejdet med casen kan udvides og nuanceres.

Der er udarbejdet et forslag til studiekreds til professionelle som vedhæftes som bilag 2 til inspiration til undervisningen.

NB: Casen er skrevet primært ud fra et forældreperspektiv, da kilderne til casen er forskellige forældreinterviews. Skab selv de relevante scenarier fra de forskellige professioners perspektiv og fra børnenes perspektiv.

God arbejdslyst!

ⁱ [Feltarbejde blandt børn : Metodologi og etik i etnografisk børneforskning.](#) / [Gulløv, Eva](#); Højlund,

Susanne.

København : Gyldendal, 2003. 202 s. (Carpe-serien).

ⁱⁱ Pedersen, C. (2011). Introduktion til Socialt Inkluderende Praksisanalyse NVIE – Center for Inklusion og Diversitet. UCC. Upubliceret.

ⁱⁱⁱ Pedersen et al 2009. Inklusionens pædagogik- fællesskab og mangfoldighed i daginstitutionen. _Socialpædagogisk bibliotek

^{iv} Pahuus, M. (2003). Det undersøgende blik og mål i sigte-blikket, (pp. 47-51). In: Klinisk Sygepleje, 4.